

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****MUHİTTİN YEŞİLMEN BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2016/58665
Karar Tarihi : 10/6/2020

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
Celal Mümtaz AKINCI
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Raportör : Tuğba YILDIZ
Başvurucu : Muhittin YEŞİLMEN
Vekili : Av. Salih GÜLGELDİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, trafik kazasından kaynaklanan tazminat istemli sigorta tahkim komisyonu başvurusunda talebin zamanaşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/10/2016 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:
8. Sigortalı 47 XX 008 plakalı araç, 15/8/2007 tarihinde meydana gelen trafik kazasında başvurucuya çarparak başvurucunun yaralanmasına sebep olmuştur. Mardin

Midyat Devlet Hastanesi tarafından düzenlenen 8/12/2011 tarihli rapora göre başvuru vücutunda %30 oranında kalıcı fonksiyon kaybı oluşmuştur. Başvurucu, kazaya karışan aracın zorunlu trafik sigortasını yapan sigorta şirketine 29/6/2016 tarihli dilekçeyle müracaat ederek zararın tazmini isteminde bulunmuşsa da sigorta şirketi başvuru kaza neticesinde malul kaldığını, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre ceza zamanasını süresinin sekiz yıl olduğunu, bu nedenle başvuru zamanasını süresi dolduğundan değerlendirilmeyeceğini belirtmiştir.

9. Talebinin sigorta şirketi tarafından reddi üzerine başvuru, Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Heyetine (Hakem) fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 1.000 TL iş göremezlik tazminatının ödenmesi yönünde karar verilmek üzere başvuruda bulunmuştur.

10. Hakem 27/9/2016 tarihli kararla başvuru 5237 sayılı Kanun'da öngörülen sekiz yıllık zamanasını süresi geçtikten sonra yapıldığından bahisle kesin olarak reddine karar vermiştir. Karar 10/10/2016 tarihinde başvuru vekiline tebliğ edilmiştir.

11. Başvuru 18/10/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Kanun Hükümleri

12. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 412. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Tahkim sözleşmesi, tarafların, sözleşme veya sözleşme dışı bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamı veya bir kısmının çözümünün hakem veya hakem kuruluna bırakılması hususunda yaptıkları anlaşmadır."

13. 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden veya Hesaptan faydalanacak kişiler ile Hesap arasında doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Birlik nezdinde Sigorta Tahkim Komisyonu oluşturulur..."

14. 5684 sayılı Kanun'un 30. maddesinin on ikinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Beş bin Türk Lirasının altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları kesindir. Beş bin Türk Lirası ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına karşı kararın Komisyonca ilgiliye bildiriminden itibaren on gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere Komisyon nezdinde itiraz edilebilir. ...Beşbin Türk Lirası ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları bu madde uyarınca süresinde itiraz başvurusunda bulunulmaması hâlinde kesinleşir. (Ek cümle: 3/4/2013-6456/45 md.) Bu uyuşmazlıklar hakkında bu madde uyarınca yapılan itiraz üzerine verilen karar kesindir. (Ek cümle: 3/4/2013-6456/45 md.) Kırk bin Türk Lirasının üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen kararlar için temyize gidilebilir. (Değişik cümle: 13/6/2012-6327/58 md.) Ancak, tahkim süresinin sona ermesinden sonra karar

verilmiş olması, talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmiş olması, hakemlerin yetkileri dahilinde olmayan konularda karar vermesi ve hakemlerin, tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi durumlarında her hâlükarda temyiz yolu açıktır. Temyize ilişkin usul ve esaslar hakkında Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu uygulanır."

15. 5684 sayılı Kanun'un 30. maddesinin on dördüncü fıkrası şöyledir:

"Mahkemeye ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca Tüketici Sorunları Hakem Heyetine intikal etmiş uyuşmazlıklar ile ilgili olarak Komisyona başvuru yapılamaz."

16. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesinin gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Sigorta ettirenler veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasındaki uyuşmazlıklar adli yargı mekanizmalarıyla çözümlenmektedir. Ancak sigortacılık alanında ihtisas mahkemelerinin olmaması, yargı sürecinin uzun zaman alması ve masraflı olması, sigortalıların mağduriyetine neden olmakta ve zararın telafisi uzun zaman aldığından sigortanın var olma amacına aykırılık teşkil etmektedir..."

Madde ile getirilmek istenilen tahkim sistemi ile, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan tüm uyuşmazlıkların çözümü amaçlanmaktadır...Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda yer alan tahkim sisteminin temel esas ve usulleri çerçevesinde sistem şekillendirilmiştir.

...Tahkim sisteminin işleyişe kavuşması ve uygulama alanı bulması, sigortalıların sistemin tarafsızlığına olan güveninin sağlanması ile mümkün olabilecektir. Bu amaçla, sigorta hakemliği müessesesi tasarlanmış ve belirli niteliklere sahip kişilerin, Komisyona başvurarak listeye kaydolmaları temin edilmiştir. Uyuşmazlığın çözümüne ilişkin Komisyona yapılacak başvuruda, belirli usul ve esaslar çerçevesinde, Komisyona listeden bir hakem atanacak ve uyuşmazlık tamamen tarafsız olan hakem tarafından çözülecektir."

2. Yargısal Kararlar

17. Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 23/9/2019 tarihli ve E.2016/19788, K.2019/8363 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

" 08.12.2015 tarihinde müvekkilinin malik ve sürücüsü, davalının kasko sigortacı olduğu araca arkadan başka bir aracın çarpmasıyla oluşan maddi hasarlı trafik kazası sonrası müvekkilinin can güvenliği nedeniyle olay yerinden uzaklaştığını, davalıya oluşan hasar bedelinin ödemesi için başvurulmasına karşın ödeme yapılmadığını belirterek fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak üzere şimdilik 1.000,00 TL tazminatın temerrüt tarihinden işleyecek avans faizi ile karşı taraftan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

...

Sigorta Tahkim Komisyonu Hakemince, başvurunun reddine karar verilmiş, Sigorta Tahkim Komisyonu Uyuşmazlık Hakem kararı, başvuran vekili tarafından temyiz edilmiştir.

... beş bin Türk Lirasının altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları kesindir. Beş bin Türk Lirası ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem

kararlarına karşı Komisyon nezdinde itiraz edilebilir. İtiraz talebi münhastran bu talepleri incelemek üzere Komisyon tarafından teşkil edilen hakem heyetlerince incelenir.

...açıklanan nedenlerle başvuran vekilinin temyiz dilekçesinin reddine..."

18. Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 10/10/2019 tarihli ve E.2016/14668, K.2019/9232 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"5684 sayılı Sigortacılık Yasasının 30/12.maddesi gereği sigorta tahkim komisyonlarının 40.000,00 TL'yi geçmeyen kararları kesindir. Kesin olan kararların temyiz istemleri hakkında mahkemece bir karar verilebileceği gibi, 1.6.1990 gün 3/4 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca Yargıtay'ca da temyiz isteminin reddine karar verilebilir."

B. Uluslararası Hukuk

1. İlgili Sözleşme

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyumsuzluklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından davasının ...görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) hakem kararı nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti *Tahir Motu ve Molin İnşaat Şirketi/Türkiye* (B. No: 23173/94, 22/10/1996) başvurusunda incelemiştir. Bu karara konu olayda Toplu Konut İdaresi Başkanlığına (TOKİ) İstanbul'un Halkalı ilçesinde yapılacak toplu konut projesine yönelik olarak başvuru inşaat şirketi ve diğer altı şirket tarafından inşaat yapımına ilişkin sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme kapsamında çıkan uyumsuzlukların tahkim yoluyla çözüleceği kararlaştırılmıştır. Sözleşmeden sonra Bakanlar Kurulu kararıyla kamu inşaatlarına yönelik harcamalara ilişkin fiyatlandırmada değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklik neticesinde sözleşme yapılan inşaat şirketlerinin zarara uğramaması için konut projesinin süresinin uzatılacağı bildirilmiştir. Bahsedildiği gibi altı şirkete inşaat yapım sürecine yönelik ek süreler verilmiş ancak başvuru şirkete talep ettiği süreden çok daha az bir süre verilmiştir. Diğer şirketler çalışmalarını tamamlarken başvuru şirket faaliyetlerini askıya almak zorunda kalmıştır. TOKİ, başvuru şirkete yazı göndererek tahkime başvurmuştur. Başvuru da tahkim yoluyla maddi ve manevi zararları için talepte bulunmuştur. Hakem, uyumsuzluğa ilişkin kararını vermiş; taraflar hakem kararına karşı Yargıtaya temyiz başvurusunda bulunmuşlardır. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi yapılan tahkimin geçersiz olduğuna karar vermiş, başvuru şirket asliye hukuk mahkemesinde dava açmıştır.

21. Başvuru şirketi; hakem ve Yargıtay tarafından yargılamanın makul bir süre içinde yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının, Yargıtay tarafından verilen karar ile de mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

22. AİHM, başvuruda hakem ve Yargıtay süreçlerini ayrı ayrı incelemiştir. Hakem yargılaması sürecine yönelik olarak başvuru şirketin TOKİ ile tahkim anlaşması yapmasıyla uyumsuzluğun hakeme sevk edildiğini, böylece başvuru şirketinin uyumsuzluğu mahkemeye sunma olasılığından feragat ettiğini vurgulamıştır.

23. AİHM ayrıca tahkim anlaşması zorla imzalanmadıkça AİHS'in 6. maddesinin güvencelerinden de feragat edilmiş olunacağını belirtmiştir. Başvuru şirket tarafından tahkim sözleşmesinin idarece kendilerine zorla dayatıldığı ileri sürülmüşse de sözleşmenin zorla imzalandığına ilişkin olarak herhangi bir iç hukuk yoluna başvurulmamış ve iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması sebebiyle bu iddianın incelenmeyeceği ifade edilmiştir.

24. AİHM, 6. maddenin güvencelerinin uygulanabilirliğini tespit etmek için sadece taraflar arasında yapılan tahkim anlaşmasının veya tahkimin niteliğinin değil tahkime ilişkin yasal düzenlemelerin de dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. AİHM bu durumda tahkim prosedürünün 6100 sayılı Kanun hükümlerine tabi olduğunu hatırlatmıştır. Mahkemelerin müdahalesi söz konusu olmadıkça hakemin işlemlerinden devletin sorumlu tutulamayacağını, bu kapsamda başvuru konusu olaya ilişkin de hakem kararı açısından yargılamanın uzunluğuna yönelik devlete atfedilebilir bir kusur olmadığını ifade etmiş; Yargıtayda geçen inceleme süresinin bir yıl olduğunu belirterek bu sürenin makul olduğu sonucuna varmış ve başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 10/6/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuru şirketinin İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvuru şirketinin, Hakem kararının kesin olması ve yargısal denetimden geçmemesi nedeniyle etkili başvuru hakkının; zamanaşımı süresinin sürekli sakatlığa ilişkin alınan rapor tarihinden değil de olay tarihinden itibaren hesaplanması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca Hakem kararı nedeniyle Anayasa'nın 10., 17. ve 36. maddelerinin ihlal edildiğini de iddia etmiştir.

27. Bakanlık görüşünde, Sigorta Tahkim Komisyonuna ilişkin yasal düzenlemeler yer verilmekle birlikte başvuru konusu olayın mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenerek zamanaşımı süresi ve Hakem kararının kesinliği ile ilgili sınırlamaların kanunlarda açıkça düzenlendiği, hukuki belirlilikle öngörülebilirliğin sağlandığı belirtilmiş; Anayasa'da güvence altına alınan hakların ihlal edilip edilmediğinin takdirinin Anayasa Mahkemesine ait olduğu ifade edilmiştir.

28. Başvuru şirketinin, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru şirketleri tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru şirketinin zamanaşımı nedeniyle tahkim başvurusunun reddedilmesine yönelik şikâyetlerinin mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

30. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

31. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (*Hikmet Balabanoğlu*, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

32. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

33. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (*Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (*Kamil Koç*, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

34. Somut olayda trafik kazasından kaynaklanan tazminat talebine yönelik bir uyuşmazlık söz konusudur. Bu uyuşmazlığa ilişkin zamanaşımı süresi içinde adli mahkemelerde dava açılabilceği gibi Sigorta Tahkim Komisyonuna da başvurulabilmektedir.

35. Tahkim, uyuşmazlığın çözümünün taraflara bırakıldığı ihtiyari bir yöntemdir. Ancak bazı durumlarda kanun koyucu tarafından başvurulması zorunlu bir yol olarak da gösterilebilir. Bununla birlikte sigorta tahkim 5684 sayılı Kanun'un 30. maddesi gereğince sigorta şirketi ile uyuşmazlık yaşayan sigorta ettiren ve/veya sözleşmeden menfaat elde eden kişi yönünden başvurulması ihtiyari bir çözüm yoludur. Nitekim bu kişiler Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurmak yerine adli mahkemelerde dava da açabilmektedir (bkz. § 15).

36. Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurmakla uyuşmazlığa ilişkin dava açma imkânından ve adil yargılanma hakkının güvencelerinden feragat etmiş olmaktadır. Dolayısıyla hakem yargılamasında devlete atfedilebilir bir kusur veya hakem kararına karşı gidilen bir yargı kararı olmadıkça -temyiz incelemesi gibi- adil yargılanma hakkının güvencelerinin uygulanmadığı iddiasına yönelik denetim yapılamayacaktır.

37. Somut olayda başvuru, yaşadığı trafik kazası neticesinde oluşan zararları dolayısıyla derece mahkemesinde dava açmak yerine tercihen Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuruda bulunmuş ve 1.000 TL iř göremezlik tazminatının ödenmesini talep etmiştir. Hakem, zamanaşımı dolayısıyla başvurunun reddine 5684 sayılı Kanun gereği (bkz. § 14) yuşmazlık tutarı yönünden kesin olarak karar vermiştir.

38. Başvuru, tahkim yoluna başvurmakla adil yargılanma hakkına ilişkin iddialarını denetleme imkânından kendi iradesiyle vazgeçmiştir. Bu bağlamda verilen hakem kararı Kanun gereği kesin nitelikte olduğundan ve yargısal karar üzerine yapılan bir başvuru da bulunmadığından ileri sürülen iddialar yönünden başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle **KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA**,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde **BIRAKILMASINA** 10/6/2020 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL